

INDISCHE NEDERLANDERS IN HOUTHEM, GEULHEM EN BROEKHEM - (DEEL 1): REPATRIËRINGSPERIODE

John Odekerken

Ik ben niet zomaar tot het schrijven van dit artikel gekomen. Na het overlijden **van mijn moeder in november 2013 kwam ik een tweetal foto's tegen waarop enkele Indische-Nederlanders stonden afgebeeld. De foto's waren afkomstig uit de periode dat mijn grootouders (van moederszijde) een zogenaamd contract-**

pension exploiteerden in Cadier en Keer van 1950-1957 en in Rothem (foto) van 1955-1967. Binnen de familie waren dit de enige **twee foto's die er over die lange periode bewaard zijn gebleven.** Bij mij was op dat moment de interesse gewekt om iets meer over die periode aan de weet te komen, temeer daar ik mij zelf die betreffende periode in Rothem nog heel goed kan herinneren. Ik speelde

in de parktuin van het pension en liep vaak door de keuken waar de vrouwen in hun sarongs gekleed, Indisch eten stonden te koken. Die aparte geur ben ik nooit meer vergeten.

Een stukje geschiedenis

Het lezen van het boek *"Opgevangen in andijvelucht"* gaf mij een heel verhelderend beeld over die periode. Na 350 jaar een Nederlandse kolonie te zijn geweest vielen de Japanners begin maart 1942 de Indische archipel binnen. Veel *Totoks* (volbloed Europeanen die in Nederlands-Indië geboren zijn of er langere tijd hebben gewoond) en *Indo's* (gemengd bloedig met zowel Europese als Aziatische voorouders) werden door de Japanners in interneringskampen opgesloten. Nederland kon de mensen niet gaan helpen omdat het zich midden in de Tweede Wereldoorlog bevond.

In Indonesië probeerden de mensen aan de kampen te ontkomen door onder te duiken in de met bamboestokken omheinde *kampongs* (inheemse dorpen) of in de achterbuurten van grote steden (*stadskampongs*). Deze vluchtelingen noemde men ook wel de *buitenkampers*.

Nederland werd op 5 mei 1945 bevrijd. In Nederlands-Indië leefde men echter nog maanden onder het juk van de Japanse bezetter. Pas op 15 augustus capituleerden deze en twee dagen later riepen de sterk geradicaliseerde Indonesische leiders de onafhankelijkheid van de Republiek Indonesië uit, maar dat ging niet zonder slag of stoot. Het kreeg al snel het karakter van een buitengewoon wrede burgeroorlog. Deze onafhankelijkheidsoorlog was in feite een tweede oorlog in Nederlands-Indië.

Deze periode (1946-1949) van politieke onrust, anarchie, chaos ofwel grote instabiliteit werd ook wel de *bersiap* genoemd. Voornamelijk jonge opgehitste Indo-

nesische (ongeregelde) strijders (*pelopors* genoemd) hadden wapens van de Japanners **'gekregen' en ook met bamboesperen trokken ze moordend rond.**

Daarnaast vochten de Indonesische nationalisten (*Pemuda-groepen*) voor onafhankelijkheid. Beiden waren zeer agressief tegenover alle buitenlanders en veel Europeanen en Indo-Europeanen verloren in die periode het leven. De *buiten-kampers* waren inmiddels naar de steden teruggekeerd en hadden daar soms minder last van vervolgingen. De gevangenen uit de Japanse kampen waren in de loop van 1945 vrijgelaten, maar de hereniging met de families duurde soms wel meer dan een jaar.

Vanaf 1946 konden de zieke en noodlijdende Indische-Nederlanders als eersten naar Nederland vertrekken. Het waren grotendeels families van KNIL-militairen die hiervoor kozen. De eerste groepen evacués (1946-1949) kwamen aanvankelijk voor een tijdelijk verblijf naar Nederland om bij te komen van de Japanse bezetting. Deze groep bestond uit 110.000 mensen, van wie bij benadering slechts 30.000 terugkeerden naar Indonesië.

Inmiddels waren alle *'Inheemse en vreemde onderdanen zonder Nederlandse nationaliteit'* automatisch Indonesisch staatsburger geworden. Nederlanders kregen twee jaar het recht om voor Indonesië te opteren; men werd dus voor de keuze gesteld om het Nederlands staatsburgerschap aan te houden en het land te verlaten of in Indonesië te blijven en een 2e rangs (buitenlands) staatsburgerschap aan te nemen. De meesten deden niets en behielden hun Nederlandse nationaliteit. Dit leidde tot een gedwongen vertrek van vrijwel alle Nederlanders in de daarop volgende jaren. De groep die aangeduid wordt als *Indische repatrianten* kwam tussen 1950 en 1952 naar Nederland. In die periode vertrokken ongeveer 80.000 Indische Nederlanders, maar het werden er steeds meer aangezien de Nederlanders in Indonesië het steeds moeilijker kregen omdat zij er niet meer gewent waren. Vanaf 1955 volgde de repatriëring van een grote groep Indo-Europeanen die alsnog voor het Nederlandse staatsburgerschap kozen, ook wel *spijtoptanten* genaamd. Door het verlies van Nieuw-Guinea in 1962 vertrokken nogmaals circa 20.000, overwegend Indo-Europeanen, naar Nederland. Daarnaast kwamen door de staatsgreep van Soeharto op 1 oktober 1965 opnieuw Indonesiërs naar Nederland die zich, eenmaal hier aangekomen, lieten naturaliseren. In 1968 zette de Nederlandse regering de regeling voor de komst naar Nederland definitief stop.

Gedurende de hele periode 1946-1968 zijn 380.000 mensen uit Indonesië en Nieuw-Guinea naar Nederland en Suriname gevlucht. Van deze grote groep zijn er nadien velen naar Canada, Nieuw-Zeeland, Australië en Californië geëmigreerd. In Nederland zijn er uiteindelijk 320.000 Indische Nederlanders geleidelijk in de samenleving geïntegreerd. In het begin was dat niet altijd even makkelijk en veel *blanda's* (blanke Nederlanders) accepteerden niet dat zoveel *'bruintjes'* hun huizen en werkgelegenheid in beslag zouden nemen.

Na de Tweede Wereldoorlog was men in Nederland vaak nog heel druk met zichzelf om de gevolgen van de oorlog te verwerken zoals de hongerwinter, de Jodenvervolgving en de enorme verwoestingen waardoor er vele jaren een chronisch woningtekort was. Desondanks bleven de schepen met repatrianten maar komen. De protestantse repatrianten bleven in het noorden en de katholieken werden opgevangen in Brabant en Limburg. Ook in Houthem, Geulhem en Broekhem zouden veel families hun nieuwe bestemming vinden.

Contractpensions

Net als mijn grootvader in Cadier en Keer en Rothem hadden er in Houthem, Broekhem en Geulhem ook enkele hotel-/pensioneigenaren een contract gesloten met de BBMZ (Bureau voor Bijzondere Maatschappelijke Zorg).

Deze contractpensions vormden de plaatsen waar de repatrianten in eerste instantie werden opgevangen. Het was echter de bedoeling dat de mensen z.s.m. werk en een eigen woning zouden krijgen. Tot die tijd was er o.a. opvang in diverse contractpensions, onder andere:

- Hotel Cuypers-Linssen (vanaf 1958 Hotel Bel-Air en nu Hotel Geulvallei) aan de Onderstestraat te Houthem; van 1950 tot april 1960 door de familie Adriaens-Jaspers. Vanwege een brand in het hotel in december 1953 werden de gerepatrieerden elders ondergebracht. Het hotel was in 1956 en 1957 gesloten.
- Hotel Vue des Montagnes te Geulhem; door de families Cobbenhagen-Wetzels en Cobbenhagen-Muijters.
- Hotel Lamerichs aan de Geulhemerberg van 1953 tot 1964 (met onderbrekingen).
- Hotel van Espen (eig. J. Hoen-van Espen) aan de Houthemervilla-weg 162 (nu: Hotel de Griffier, Broekhem 78) van 1955 tot 1961.
- Huize Buitenlust (nu: Broekhem 95) van 1950 tot 1965.
- Hotel Arbeel aan de Onderstestraat van december 1964 tot april 1965.

Communicantjes(?) met hun familie voor Hotel Vue des Montagnes in Geulhem; helemaal rechts mevr. Wilhelmiën (Mien) Cobbenhagen-Wetzels
Bron: familiearchief Cobbenhagen-Muijters

Ervaringen met de contractpensions

Deze waren niet altijd even positief. Men werd niet ontvangen als Nederlander maar als buitenlander. De Nederlanders hadden nauwelijks een voorstelling van

de woon- en leefomstandigheden in Indonesië die voor de Indische Nederlanders vaak veel beter waren dan in Nederland. Hier werden ze bekeken of ze regelrecht uit de jungle kwamen. Vragen als: *“woonden jullie daar in een hut?”* of *“waar hebben jullie Nederlands leren spreken?”* geven aan dat de gemiddelde Nederlander er absoluut geen idee van had hoe men in Ned.-Indië leefde. Hierin zijn parallellen met onze huidige samenleving zichtbaar. Men is bang voor het onbekende en probeert het uit te sluiten in plaats van een kans te geven. Laten wij er lering uit trekken want er zal de komende decennia nog heel wat op ons afkomen.

M.b.t. de voorzieningen in Nederland hadden de voornaamste klachten betrekking op de voeding (slechte smaak), slechts éénmaal per week een korte **douche en Indonesische diploma's werden niet erkend hoewel men les had** gehad op vergelijkbare scholen. Daarnaast moesten alle voorschotten terug betaald worden tot wel 60% van hun inkomen. De bootreis, de kleding, het meubilair en de kosten voor eten en wonen, alles moest in termijnen terug betaald worden waardoor velen lange tijd slechts in armoede konden overleven. **Deze betaling was volgens de regering bedoeld om de mensen te 'prikkel' de** opvangcentra z.s.m. te verlaten en zelf werk en onderdak te zoeken. Helaas was dat door de enorme woningnood nagenoeg onmogelijk. Gezinnen die – soms na jaren – uiteindelijk een woning kregen toegewezen, moesten voor het nog openstaande bedrag bij het BBMZ een schuldbekentenis met een maandelijkse afbetalingsverplichting tekenen met een looptijd van vijftien jaar.

De pensionhouders kregen aanvankelijk een dagvergoeding van 3,50 gulden **voor volwassenen en 2,50 gulden voor baby's en jonge kinderen.**

Er waren nogal wat verschillen tussen de opvang van repatrianten in het noorden en in het zuiden van het land. In het noorden waren het vaak particulieren die 2 à 3 kamers verhuurden. Er wordt beweerd dat sommige beheerders/verhuurders bekibbelden op het eten, de verwarming en het douche-**water; zo bestond de 'top-3' van de goedkoopste groenten uit andijvie, willof en** spinazie. In het zuiden brandde de verwarming van de eigenaar en de repatrianten echter op dezelfde klok en werden de slaapkamers en conversatieruimtes altijd goed verwarmd. Ook m.b.t. het eten werden de repatrianten in het zuiden soms zelf in de gelegenheid gesteld om het door de beheerder gekochte voedsel te bereiden.

Eind 1950 waren er in heel Nederland met 400 hotels en pensions contracten gesloten. In de jaren erna zou het aantal zelfs oplopen tot 835. Pas eind 1969, begin 1970, sloten de laatste contractpensions in Nederland hun deuren.

Opvang bij mijn grootouders in Cadier en Keer en Rothem

De familie **Stofberg** kwam in juni 1951 na een boottocht van 21 dagen aan in de haven van Amsterdam. Van daaruit werden ze direct per bus naar het contractpension in Cadier en Keer vervoerd. De familie bestond uit 12 personen. In 1952 vertrokken ze naar een huis in Brunssum. Tijdens een bijeenkomst tussen mij en drie leden van de fam. Stofberg in november 2014 werd nogmaals benadrukt dat de lokale bevolking destijds nog steeds de indruk had dat men in Indonesië in boomhutten leefde en door missionarissen met

kralen en spiegels uit hun schuilplaatsen werden gelokt om bekeerd te worden. Hun reacties waren dan ook vaak pijnlijk, ontactisch en zelfs beledigend. Men had geen besef dat deze mensen goed Nederlands konden spreken en goed geschoold en gehuisvest waren geweest. Het waren trotse mensen die zich desondanks aan de nieuwe omstandigheden wilden aanpassen.

De familie **Veenstra**, vader, moeder en vijf kinderen, heeft vanaf begin oktober 1957 tot en met januari 1961 in een contractpension te Rothem gewoond en geleefd. Zoon Tony Veenstra was toen 7 jaar oud en hij kan zich die periode nog goed voor de geest halen. Hij speelde veel met de andere kinderen uit het **'pension' en uit de buurt. Hij** ondervond die jaren in Rothem als prettig en heeft er geen nare herinneringen aan overgehouden.

Tuinpark van Villa Rothem ca. 1960
Onder v.l.n.r.: Tom Duijckers, Yvonne Duijckers
en Rob Gorissen en daarachter enkele Indisch-
Nederlandse kinderen waaronder leden van de
familie Veenstra

Opvang in Broekhem

De allereerste repatrianten arriveerden in Broekhem bij Hotel van Espen in 1955. Zij kwamen met de boot vanuit Soerabaja naar IJmuiden en werden van daaruit met een busje rechtstreeks naar Broekhem gebracht.

Bijgaande foto is in 1956 gemaakt op de trapjes voor de ingang van het hotel te Broekhem 162 (nu nr. 78). De vrouw in het midden (**Dora van den Worm**) trouwde op dat moment *"met de handschoen"*. Naast haar gearmd staat **Ed Louwerens**, een levensverzekeringsinspecteur, die fungeerde als **gevolmachtigde plaatsvervangende 'echtgenoot'**. **Later werd hij toezienend voogd van Phillip van der Groef**, de zoon van Dora. Juist onder het huisnummerbord staan Nelly (*1939) en Frans Hoen (*1943), kinderen van de hoteleigenaar. Links voor staat dhr. Huijer (bijgenaamd **'de fietsenmaker'**) als getuige.

Families op de trappen vóór Hotel van Espen
Bron: foto van Nelly Ober-Hoen wonende te Strabeek

Onderstaand volgt een nadere verdieping in wat er op bovenstaande foto eigenlijk aan de hand was en in welke complexe verwickelingen de repatrianten destijds verwickeld konden raken; er moesten vaak zware en ingrijpende beslissingen genomen worden waardoor families soms uit elkaar gerukt werden.

Dora's eerste echtgenoot was een Nederlandse vrijwilliger uit Middelhamis (Zeeland). Hij diende als militair bij het KNIL. In 1942 werd hij door de Jappen gevangen genomen en overleed in 1943 als krijgsgevangene te Birma. Dora (**van den Worm**) hertrouwde in Soerabaja met een Chinese accountant, maar deze had niet de Nederlandse nationaliteit en mocht derhalve niet met haar mee naar Nederland komen. Dora trouwde in Broekhem *'met de handschoen'* met de bedoeling om weer het Indonesisch staatsburgerschap te verkrijgen, zodat ze terug kon naar Indonesië. Zij was destijds rond 1950 in Soerabaja namelijk alleen voor de RK-kerk hertrouwd, juist om het NL-staatsburgerschap van haar en haar zoon te behouden. Ze heeft dus een keuze moeten maken tussen haar man en haar zoon. Haar zoon, Phillip (*1941), bezocht in Houthem de 6e klas van de lagere school in 1955/1956. Zijn moeder liet hem in 1956 op 14-jarige leeftijd alleen achter en vertrok terug naar haar man in Indonesië. Phillip **van der Groef** werd goed opgevangen in het gezin van Ed Louwerens te Heerlen. In 1968 was hij inmiddels werkzaam bij de politie Delft en via de vreemdelingendienst zag hij kans om zijn moeder en zijn stiefvader definitief naar Nederland terug te halen in het kader van gezinshereniging inclusief het NL-staatsburgerschap. Hij was wel verantwoordelijk voor hun huisvesting, werk en het financiële plaatje, maar dat is allemaal goed gekomen, want ze kwamen

hier niet onbemiddeld. Phillip trouwde met de dochter van Ed Louwerens en woont anno 2018 in Etten-Leur.

Rond 1958 werd ook de uit Soerabaja afkomstige familie **Martherus** bij Hotel van Espen ondergebracht. Zij waren een van de laatste gasten in genoemd hotel en vertrokken in 1961. Waarschijnlijk hebben ze aansluitend nog enkele jaren in het Broekhemse contractpension Buitenlust vertoefd totdat mevr. Martherus (weduwe) met de Valkenburgse Wiel Lamerichs trouwde.

Opvang in Houthem

Walter **Dahler** werd in 1941 in Indonesië geboren en woonde anno 2016 in Spijkenisse. In augustus 1955 kwam hij met zijn moeder en broer per schip m.s. **"Oranje" in Amsterdam aan. Op dit schip werden zij door de Dienst Maatschappelijke Zorg (DMZ) verwezen naar een opvangpension in Houthem.** Dat was voor hen een totaal onbekende plaats, maar zij wisten wel dat de Geul de snelst stromende rivier van Nederland was. Bij aankomst in Hotel Cuypers-Linssen was er géén kamer vrij. Men wist daar niets van de komst van de nieuwe bewoners af. Iemand anders moest derhalve zijn kamer uit en werd naar de zolder verwezen. De familie Dahler kon zodoende samen in zijn kamer gaan wonen. Het duurde twee weken zo, want een moeder met twee tiener zoons mocht niet samen in één kamer wonen in katholiek Limburg. Zijn broer en hij kregen later een kleine kamer. In dit pension hebben ze een half jaar gewoond. Het Hotel Cuypers-Linssen werd gesloten en velen verhuisden toen naar Hotel Vue des Montagnes van de fam. Cobbenhagen-Wetzels te Geulhem.

Indisch-Nederlandse kinderen van de 2^e klas van de St. Gerlachusschool.

Foto is door mej. Tiny Sterken genomen op 20 mei 1958.

Staand v.l.n.r.: Dorus Triebel, Thea Triebel, ?, ?, ?, Violet Mansur, ?, ?, ?, ?.

Knielend: Alex Spijkerman, Hans Sassen, ?, ?, ?, Nico Sassen, ?.

Deze foto illustreert hoeveel extra kinderen in de jaren '50 er in één klas bijkwamen.

Walter kon zich ook nog de Houthemse familie Quaedvlieg met hun kinderen herinneren. Zij hadden aan de Onderstestraat een boerderij met koeien en een grote boomgaard met appel-, peren- en pruimenbomen. Walter is niet in Houthem naar school geweest omdat hij in 1955 reeds 14 jaar oud was. Wel bezocht hij de MULO te Valkenburg. Na weer een jaar kreeg de familie een huis toegewezen en verlieten zij het hotel in Geulhem. **Foto's uit die tijd zijn er niet want het was voor velen een dure tijd en men had absoluut geen geld voor het (laten) maken van foto's. Als het al lukte om werk te krijgen in Nederland, dan moest men bovendien van het verdiende geld 60% terugbetalen aan het DMZ.**

Vader Jan **Endeman** en zijn echtgenote Etha **Simon** hadden 13 kinderen van wie er twee reeds jong overleden. Zij woonden komende vanuit Indonesië aan de Onderstestraat 66 in contractpension BelAir. Dat was vanaf 8 augustus 1958 tot 7 maart 1960 toen het gezin naar Maastricht vertrok. De Houthemse Bert Sleijpen (*1947) was bevriend met Tarcisius (Tarry) Endeman. Zij speelden samen in het toenmalige weiland tegenover het hotel. Hun spelletjes bestonden voornamelijk uit het bouwen van hutten, het maken van tunnels en hollen in de grond, kortom activiteiten die toch enigszins militaristisch aanvoelden. Tarry huwde en woonde een tijd in Beek en daarna in Maastricht.

Camille Oostwegel (*1950) was bevriend met Tarry's jongere broer, Leendert (Leen) Endeman. Hij herinnert zich nog dat er opeens het dubbele aantal kinderen in de klas zat zonder tafeltje en alleen op een stoel. Moeder Oostwegel zocht contact met de Indische Nederlanders en leerde er het recept voor **het maken van loempia's. Leen is zeer** waarschijnlijk ongehuwd gebleven en woonde in Maastricht. In een van de contractpensions te Broekhem (nu nr. 95) was een andere zoon Endeman ondergebracht nl. Victor (Nono) Endeman en wel van 1958 tot 1960. Hij vertrok naar Stein en daarna naar Maastricht.

Ik ben geboren in 1958 en kan me nog goed herinneren dat er in de Pastoor Ribberghstraat nr. 9 een zekere familie **Hofman** woonde waarvan de jongste zoon een speelkameraad was van mijn oudere broer Leon. Het gezin Hofman woonde er vanaf 1962 en bestond uit de moeder met twee zonen (Albert *1949 en Rinus *1953) en twee dochters (Helena *1950 en Roosje *1948). Mevr. Hofman was sinds november 1954 gescheiden van haar man. Ik ben er enkele keren in huis geweest en dan had moeder Hofman (Anna **Megaloem** *1920) altijd grote interesse voor de dubbele kruin die ik op mijn achterhoofd had. Ze moest er bij elk bezoek weer even naar kijken en aan voelen; dat bracht geluk. Ik kan me ook nog goed herinneren dat ik een keer naar binnen kwam terwijl moeder Hofman trassi bakte. Het stonk er zo verschrikkelijk dat ik geen adem meer kreeg en aan de achterkant via de keukendeur naar buiten moest vluchten om weer frisse lucht te krijgen. Broer Leon kan zich nog herinneren dat moeder Hofman zelf de nagels knipte van haar kanarievogel, maar dat ze zich daarbij een keer verknipte en dat er zo een hele teen van het vogeltje verdween en het diertje de volgende dag overleed.

Buurvrouw Toni Rokx-Brouns heeft van mevr. Hofman destijds geleerd hoe je een haantje kruidig kunt bakken en dat doet ze tot op de dag van vandaag nog

steeds op diezelfde speciale manier. Rinus en zijn oudere broer Albert zijn tevens enkele jaren lid van Fanfare St. Gerlach geweest, maar ze zijn nergens op een verenigingsfoto te vinden. Rinus behaalde zelfs in november 1965 een muziekdiploma. De familie Hofman is ergens rond 1968/1969 naar Geleen vertrokken. Dochter Roosje is later nog een keer naar hun huis in Houthem komen kijken en heeft toen gesproken met haar oude burens Rokx-Brouns.

Groepsfoto 2e klas lagere school Houthem, maart 1965, met 6 Indisch-Nederlandse (IN) kinderen bij een omgehakte eik in het (pacht)weiland van boer Erens nabij het Gerlachusputje. Op de achtergrond de boerderijen van Lambert Broers (links) en Pierre Jongen (rechts).

Achterste rij v.l.n.r. René Jacobs, Kees Theunissen, Toine Pellemans, ...?, ...?, Giel Janssen, IN?, IN?, Phil Bosten, Ingrid van Gulik, José Elie, Jantje Knols, Herbert Erens, Fred van Bijnen en Jan Simons.

Onderste rij: v.l.n.r. Mia Pellemans (of Wies Jongen), IN?, Jolanda Willems, Marjo Jacobs, Jacqueline Limpens, IN?, Bep Lahaye, IN?, John Odekerken, IN?, Hub Harren, Ludy Sijben.

Frederik **Trappen** (1900-1974) was in Houthem woonachtig, maar was in Salatiga (Indonesië) geboren. Hij was kok bij het KNIL. Hij was een goede bekende van Wim Hunter sr. (waarover in deel 2 meer). Men noemde hem "*de Kreool*", waarschijnlijk omdat hij van gemengde Indonesisch-Surinaamse afkomst was. Frederik was ook nog een tijdlang in de keuken van Hotel Arbeel aan de Onderstestraat werkzaam. Hij groeide uit tot een dorpsfiguur die uiteindelijk aan overmatig alcoholgebruik is overleden. Uit het Land van Valkenburg dd. 16-1-1976 citeren wij derhalve: "*Dank zij een initiatief van de gebroeders Frissen en financiële steun van de Houthemse bevolking staat op het graf van Frederik Trappen een grafsteen. Frederik stierf op 74-jarige leeftijd te Houthem zonder verwanten of nabestaanden.*"

De Houthemse Martin Boreas leerde bij Hotel Cuypers-Linssen zijn toekomstige echtgenote Irene **Hunter** kennen. Over het levensverhaal van de familie Hunter zal uitgebreid in deel **2 van "Indische-Nederlanders" verslag worden gedaan.**

De Houthemse Wiel Curfs is in 1957 getrouwd met de in 1938 in Semarang geboren Roelie Johanna Else **Heimsoth († 2018)**. **Wiel** woont nog steeds op de grens van Houthem met Meerssen aan de Vroenhofweg.

José Lemmens (dochter van Lambert en Mia Lemmens-Knubben) uit Houthem huwde in december 1964 met de Indische-Nederlander Guus **Städler** (beroeps-militair bij het Korps Mariniers), welke via Hotel Bel-Air in Houthem was terecht gekomen en later in Hotel Vue des Montagnes verbleef.

Bronnen

- Familiearchief Odekerken-Gorissen
- Familiearchief Cobbenhagen-Muijters te Geulhem
- Interview met en foto van mevr. N. Ober-Hoen te Strabeek
- **"Opgevangen in andijvelucht, de opvang van ontheemden uit Indonesië in kampen en contractpensions en de financiële claims op basis van uitgebleven rechtsherstel", door Griselda Molemans, Amsterdam 2014**
- E-mail correspondentie met dhr. Dahler, 2016
- E-mail correspondentie met dhr. Veenstra, 2015
- **"Contractpensions" boek en DVD van Hetty Naaijens-Rétel Helmrich, Amsterdam 2009**
- Ontmoeting met drie leden van de Indisch-Nederlandse fam. Stofberg, Cadier en Keer, 18 november 2014
- Oproep in het Indisch maandblad Moesson, augustus 2014, pag. 49 en april 2015, pag. 49
- **"Tussen Onderdanen, Rijksgenoten en Nederlanders", door Guno Jones, Amsterdam 2007, pag. 173-177**
- **"De Japanse bezetting van Nederlands-Indië, een ooggetuige-verslag door mr. W.H.J. Elias, Zutphen 1993**
- **"Mijn Memoires; kapitein Westerling", door Raymond Westerling, Amsterdam 1952**
- Archief Heemkundevereniging Houthem-St. Gerlach – overlijdensadvertenties van Jan Endeman (1988) en Etha Simon (2001)
- Overlijdensadvertentie mevr. Stofberg-Emmen, Dordrecht 19 augustus 2013
- Overlijdensadvertentie mevr. Curfs-Heimsoth, Meerssen 23 augustus 2018
- E-mail correspondentie met Phillip van der Groef
- **"Zo veranderde Houthem", jubileumboek 25 jaar Heemkundevereniging Houthem-St. Gerlach, mei 2018, pag. 158 : Briefwisseling uit 2006 met Edmay Lubak uit Amsterdam m.b.t. haar repatriëring naar de Wolfdriesweg te Geulhem.**